

تاثیر شهرت حسابرسان بر ارتباط بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری

ناصر پرویزلو

مدرس دانشگاه، حسابرس ارشد موسسه حسابرسی تلاش ارقام (حسابداران رسمی). (نویسنده مسئول)

parvizlou@gmail.com

بهنام سیف اله زاده

کارشناسی حسابداری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

behnamsfz@gmail.com

شماره ۲۵ / تابستان ۱۳۹۹ (جلد اول) / صص ۸۵-۹۶
چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره سوم)

چکیده

سیستم کنترل‌های داخلی در شرکت اعتماد استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد و مطابق با قوانین و مقررات بوده و بر قابلیت اعتماد گزارش‌های مالی اثر مهمی دارد و می‌تواند منجر به کارایی سرمایه گذاری گردد. در پژوهش حاضر به بررسی تاثیر شهرت حسابرسان بر ارتباط بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری پرداخته شده است. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی بوده و از بعد روش‌شناسی همبستگی از نوع تحقیقات علی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بود که تعداد ۱۱۸ شرکت به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده و در دوره‌ی زمانی ۵ ساله بین سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ مورد تحقیق قرار گرفتند. روش مورد استفاده جهت جمع‌آوری اطلاعات، کتابخانه‌ای بوده و برای آزمون فرضیه‌ها از رگرسیون خطی چندگانه استفاده شده است. برای اجرای آزمون‌ها و تخمین نهایی مدل‌ها از نرم افزار استاتا نسخه ۱۵ استفاده شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری ارتباط منفی و معنادار دارد. ولی، شهرت حسابرسان بر ارتباط بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری تاثیر ندارد. **واژگان کلیدی:** کارایی سرمایه گذاری، ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی، شهرت حسابرسان.

مقدمه

سرمایه گذاری کارا به معنای تأمین مالی و اجرای پروژه‌های با خالص ارزش فعلی مثبت و رد پروژه‌های با خالص ارزش فعلی منفی است اما به دلیل مشکلات اخلاقی ناشی از هزینه‌های نمایندگی و هزینه‌های بالای تأمین مالی ناشی از عدم تقارن اطلاعاتی، مدیران ممکن است تمام پروژه‌ها با خالص ارزش فعلی مثبت را به انجام نرسانند (گاریسالیارا و اسما، ۲۰۱۰). از سوی دیگر، پیچیدگی سازمانی و گسترش معاملات تجاری در اغلب کشورها موجب شده است که مدیران بنگاه‌های انتفاعی و غیرانتفاعی با توجه به مسئولیت خود و در راستای دستیابی به اهداف سازمانی و به منظور کسب اطمینان از هدایت بهینه کلیه منابع، واحدی به نام حسابرسان داخلی تشکیل دهند. دامنه فعالیت‌های حسابرسان داخلی به مراتب بیش از پیش گسترش یافته است. از مهمترین ساز و کارهای ایفای مسئولیت پاسخگویی، کنترل‌های داخلی و به تبع آن حسابرسان داخلی است. حسابرسان داخلی در تدوین روش‌های کنترل داخلی اعم از مالی و غیرمالی،

¹ Garcia lara & Osma

استقرار سیستم کنترل داخلی، بررسی و ارزیابی سیستم کنترل داخلی، ارائه پیشنهادها سازنده برای بهبود این سیستم و ارزیابی اثربخشی و کارایی استفاده از منابع بنگاه، نقشی اساسی و کلیدی دارد و در این راستا، سیستم های مالی، مدیریتی و عملیاتی و همچنین رسیدگی های ویژه را در دامنه کار خود دارد. محدوده فعالیت ها، روش ها و وظایف حسابرسی داخلی در سازمان و چگونگی گزارشگری آن باید به روشنی مشخص بوده و افراد و گروه های ذیصلاح دائماً عملکرد حسابرسی داخلی را ارزیابی نمایند. مدیران نیز باید از نتایج فعالیت های حسابرسی داخلی در جهت بهبود سازمان و اصلاح عملکردها استفاده کنند.

برای ایجاد ارتباط نظری بین ضعف کنترل حسابداری داخلی و ناکارایی سرمایه گذاری، کیفیت گزارشگری حسابداری ارائه شده در سیستم کنترل داخلی ضعیف در نظر گرفته می شود. از لحاظ مفهومی، منطقی است که یک سیستم کنترل حسابداری داخلی ضعیف منجر به گزارشگری مالی با کیفیت پایین می شود، ضعف کنترل های داخلی می تواند به اشتباهات در رویه و برآورد و همچنین مدیریت سود فرصت طلب مدیر منجر شود. علاوه بر این، مطالعات پیشین استدلال می کنند که کیفیت گزارشگری حسابداری به طور مستقیم با کارایی سرمایه گذاری مربوط است (بیدل و هیلاری^۲، ۲۰۰۶؛ بیدل و همکاران^۳، ۲۰۰۹).

از سوی دیگر، اندازه موسسات حسابرسی کننده، قدمت و نام تجاری موسسات نمونه ای از معیارهای متمایزکننده کیفیت موسسات حسابرسی و شهرت آنها می باشد. یعنی موسسات بزرگتر و همچنین موسساتی که دارای نام تجاری مشهورتری نسبت به موسسات دیگر دارای کیفیت کاری بالاتری هستند. ضعف و عدم درست کار حسابرسی باعث می شود کارایی و نظارت بر رفتارهای فرصت طلبانه مدیریت افزایش یابد که باعث افزایش ریسک شرکت و عدم تقارن اطلاعاتی می گردد (مگینز، ۲۰۱۷). با توجه به مراتب فوق پژوهش حاضر پاسخگوی این سوال است که تاثیر شهرت حسابرس بر ارتباط بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری چگونه است؟

ادبیات پژوهش

تعاریف سیستم های کنترل داخلی نشان می دهد که این سیستم ها، اساساً از کنترل های مدیریت، متمایز نیستند (چمبرز و همکاران^۴، ۱۹۸۷). سیستم های کنترل داخلی قوی، اثر مهم و قابل توجهی بر قابلیت اعتماد گرایش های مالی دارند (ایونزو^۵، ۲۰۱۱). هرگاه اندازه واحد تجاری گسترش یابد، فرایندهای کنترلی آن نیز تخصصی تر، مشکل تر و پیچیده تر می شوند (هوگو و جیمز^۶، ۲۰۰۰). اعتقاد بر این است که سیستم کنترل داخلی، خطرها را کاهش می دهد و در اطمینان دهی از قابلیت اعتماد صورت های مالی و انطباق با قوانین و مقررات به مدیریت کمک می کند (اسپیرا و پیچ^۷، ۲۰۰۳). در ایالات متحده، قانون «ساربینز-اکسلی» به منظور بهبود کیفیت گزارشگری مالی و همچنین برای بازگرداندن اعتماد و اطمینان سرمایه گذاران به قابلیت اعتماد صورت های مالی به تصویب رسیده است. از جنبه های مهم قانون ساربینز-اکسلی، الزامی شدن گزارش کنترل داخلی است که به سرمایه گذاران اجازه می دهد که از کیفیت سیستم کنترل داخلی شرکت مطلع شوند (شی و وانگ^۸، ۲۰۱۱). شرکت هایی که قانون ساربینز-اکسلی را با موفقیت اجرا کنند به احتمال زیاد نقاط ضعف موجود در سیستم کنترل داخلی را طی گزارشگری مالی شناسایی کرده و با افزایش کنترل داخلی، آن را

² Biddle & Hilary

³ Biddle et al

⁴ Chambers et. al

⁵ Ionescu

⁶ Hoque & James

⁷ Spira & Page

⁸ Shi & Wang

اصلاح می کنند. نقاط ضعف موجود در سیستم کنترل داخلی می تواند مربوط به نقاط ضعف در طراحی کنترل ها یا مربوط به نقاط ضعف در عملیات کنترل داخلی باشد (فارگر و گرملینگ^۹، ۲۰۰۵).

عدم وجود نظارت کافی، منجر به ایجاد نقاط ضعف در سیستم کنترل داخلی می شود که این امر به نوبه خود محیط مناسبی را برای تقلب، سوء استفاده و هدررفت ایجاد می کند (هافنر^{۱۰}، ۲۰۱۱). کنترل داخلی، صرف نظر از نحوه طراحی و اجرای آن، تنها می تواند اطمینانی معقول از دستیابی به اهداف گزارشگری مالی را برای واحد مورد رسیدگی تأمین کند که احتمال دستیابی به اهداف، تحت تاثیر محدودیت های ذاتی کنترل های داخلی است. این محدودیت ها، شامل این واقعیت است که قضاوت انسان در تصمیم گیری می تواند اشتباه آمیز باشد و به دلیل خطاهای انسانی، چون اشتباهات ساده، کنترل های داخلی می تواند مختل شود. برای نمونه، اگر کارکنانش سیستم اطلاعاتی واحد مورد رسیدگی چگونگی پردازش معاملات فروش توسط سیستم ثبت سفارش را بطور کامل درک نکنند، ممکن است تغییراتی را به اشتباه در سیستم طراحی کنند که سیستم، فروش های یک خط تولید جدید را پردازش کند (استاندارد حسابرسی، بخش ۳۱۵، بند ۶۴).

در تعیین کارایی سرمایه گذاری، حداقل دو معیار نظری وجود دارد: معیار اول بیان می کند که به منظور تأمین مالی فرصت های سرمایه گذاری، نیاز به جمع آوری منابع وجود دارد. در یک بازار کارا، همه پروژه های با خالص ارزش فعلی مثبت، باید تأمین مالی شوند. اگرچه، تعداد زیادی از تحقیقات موجود در حوزه مالی نشان داده است که محدودیت های مالی، توانایی مدیران در تأمین مالی را محدود می سازد (هوپارد^{۱۱}، ۱۹۹۸). یکی از مواردی که می توان استنباط نمود آن است که شرکت های مو اجه با محدودیت تأمین مالی، ممکن است به دلیل هزینه های زیاد تأمین مالی، از قبول و انجام پروژه های با ارزش فعلی خالص مثبت، صرف نظر نمایند که این امر، به کم سرمایه گذاری منجر می شود. معیار دوم نیز بیان می کند که اگر شرکت تصمیم به تأمین مالی بگیرد، هیچ تضمینی وجود ندارد که سرمایه گذاری صحیحی با آن انجام شود. برای مثال، مدیران ممکن است با انتخاب پروژه های نامناسب در جهت منافع خویش و یا حتی سوءاستفاده از منابع موجود، اقدام به سرمایه گذاری ناکارا نمایند. بیشتر مقالات موجود در این حوزه، پیش بینی می کنند که انتخاب پروژه های ضعیف، موجب بیش سرمایه گذاری می شود (استین^{۱۲}، ۲۰۰۳).

دلیل اینکه چرا مدیران به طور غیر کارا سرمایه سهامداران را سرمایه گذاری می کنند، بر اساس مدل های مختلف، متفاوت است اما شامل مصرف عواید (جنسن^{۱۳}، ۱۹۸۶، ۱۹۹۳) موضوعات دوره کاری مدیر (هولمسترم، ۱۹۹۹) و ترجیح یک زندگی آرام (برتلند و مولایتان، ۲۰۰۳) می باشد. مسئله مهم، ارتباط پیش بینی شده ای است که بیان می کند، مشکلات نمایندگی می تواند بر کارایی سرمایه گذاری به دلیل انتخاب پروژه ضعیف، اثر گذار باشد و نیز موجبات افزایش هزینه های تأمین مالی را، در صورتی که سرمایه گذاران پیش بینی نمایند که مدیران می توانند از منابع سوء استفاده نمایند، فراهم سازند (لامبرت و لئوز و ورچیا^{۱۴}، ۲۰۰۶).

⁹ Fargher & Gramling

¹⁰ Huefner

¹¹ Hubbard

¹² Stein

¹³ Jensen

¹⁴ Lambert & Leuz & Verrecchia

پیشینه پژوهش

چن و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی جریان نقد آزاد، بیش سرمایه گذاری و حاکمیت شرکتی در چین پرداختند و نشان دادند بیش سرمایه گذاری در شرکت ها به جریان نقد آزاد مثبت در شرکت بیشتر حساس است علاوه بر این، برخی ویژگی های حاکمیت شرکتی به طور موثر به سرمایه گذاری شرکت مربوط می شود.

و ننگ و همکاران^{۱۵} (۲۰۱۶) به بررسی رابطه بین فرا اطمینانی مدیران و کارایی سرمایه گذاری در شرکت های چینی و نقش تعدیل کنندگی تورم بر این رابطه پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که بین فرا اطمینانی مدیران و بیش سرمایه گذاری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و تورم این رابطه را تعدیل می کند.

شی و وانگ (۲۰۱۱) طی پژوهش های انجام شده در این باره، اشاره به این دارد که گزارش های نقاط ضعف کنترل داخلی نشان می دهند که شرکت های گزارشگر نقاط ضعف سیستم کنترل داخلی، کیفیت مالی پایین تری نسبت به شرکت های عاری از نقاط ضعف سیستم کنترل داخلی دارند.

همچنین اشبا-اسکایف و همکاران^{۱۶} (۲۰۰۷) عنوان کردند شرکت هایی ناکارآمدی کنترل داخلی گزارش می کنند که در معرض خطر حسابرسی گسترده تری قرار دارند، عملیات پیچیده ترد دارند، منابع کمتری برای سرمایه گذاری در کنترل داخلی دارند و احتمال استفاده از حسابرس برجسته در آنها بیشتر است.

جی و مک وی^{۱۷} (۲۰۰۵) پس از بررسی های خود یافتند شرکت هایی که نقاط ضعف عمده گزارش می کنند، پیچیده تر، کوچک تر و کمتر سود آورند نسبت به شرکت هایی که نقاط ضعف عمده ای گزارش نمی کنند.

اغلب تحقیقات انجام شده، نشان می دهد که انتخاب بد یک پروژه، شرکت را به سوی سرمایه گذاری بیشتر از حد سوق می دهد (استین، ۲۰۰۳). تحقیقات اندکی نیز نشان می دهد که شرکت سرمایه گذاری کمتر از حد انجام می دهد (برتراند و مولاناتان، ۲۰۰۳).

کشتکار و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی ضعف های کنترل های داخلی مرتبط با گزارشگری مالی دارای نقش واسطه ای در رابطه بین شاخص های محتوای اطلاعاتی سود شرکت ها و کیفیت حسابرسی دارد. اما، ضعف های کنترل های داخلی مرتبط با عملیات و قوانین و مقررات به گونه کلی دارای چنین نقشی نیست. این یافته ها می تواند به بهبود محتوای اطلاعاتی سود شرکت ها از طریق کیفیت حسابرسی کمک کند.

سلیمانی امیری و فرشی (۱۳۹۱) به بررسی اثر تامین مالی از بانک و اهداف مالیاتی بر رابطه کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که کیفیت گزارشگری مالی با سرمایه گذاری بیش از حد و کمتر از حد رابطه منفی دارد. همچنین کیفیت گزارشگری مالی شرکت هایی که عمدتاً از بانک تامین مالی می کنند با سرمایه گذاری بیش تر از حد و کمتر از حد رابطه منفی دارد و در شرایط فشار مالیاتی، کیفیت گزارشگری مالی باعث افزایش کارایی سرمایه گذاری نمی شود.

سیدی (۱۳۹۰) رابطه بین ضعف کنترل های داخلی و عملکرد در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار داد. وی در فرضیه های فرعی تأثیر ضعف کنترل های داخلی بر اجزای ارزش شرکت (ارزش دفتری، درآمدهای غیر عادی و ارزش بازاری ناشی از سایر اطلاعات غیر حسابداری در دست سهامداران) را بررسی نمود. نتایج بدست آمده از آزمون فرضیه نشان داد که بین ضعف در کنترل های داخلی و عملکرد شرکت ها در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی داری وجود دارد، به عبارت دیگر با افزایش ضعف در کنترل های داخلی، عملکرد شرکت ها کاهش می یابد.

¹⁵ Wang et al

¹⁶ Ashbaugh-Skaife et. al

¹⁷ Ge & McVay

خدائی وله زاقرد و یحیایی (۱۳۸۹) به بررسی ارتباط بین کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند و برای این امر، ۲۱۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های ۱۳۸۷-۱۳۸۳ را مورد بررسی قرار دادند. نتایج به دست آمده نشان می دهد، بین کیفیت گزارشگری مالی و سرمایه گذاری کمتر از حد ارتباط منفی وجود دارد. همچنین بین کیفیت گزارشگری مالی و سرمایه گذاری بیشتر از حد ارتباط منفی است، اما معنادار نیست

مدرس و حصارزاده (۱۳۸۷) رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری را مورد بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش نشان داد که نه تنها آن دسته از شرکتهایی که دارای سطح بالاتری از کیفیت گزارشگری مالی می باشند، از سرمایه گذاری های کاراتری بهره می جویند، بلکه کیفیت گزارشگری بالاتر، خود موجب کاراتر شدن سرمایه گذاری می گردد.

فرضیه های پژوهش

فرضیه اول: بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری ارتباط وجود دارد.
فرضیه دوم: شهرت حسابرسان بر ارتباط بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری تاثیر دارد.

مدل رگرسیونی برای فرضیه اول پژوهش

$$Invest_{it} = \beta_0 + \beta_1 Weak_{it} + \beta_2 IND_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \beta_4 OWN_{it} + U_{it}$$

مدل رگرسیونی برای فرضیه دوم پژوهش

$$Invest_{it} = \beta_0 + \beta_1 Weak_{it} + \beta_2 Reput_{it} + \beta_3 (Weak_{it} * Reput_{it}) + \beta_4 IND_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 OWN_{it} + U_{it}$$

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته: کارایی سرمایه گذاری

براساس مدل ریچاردسون^{۱۸} (۲۰۰۶) از مدل زیر برای تخمین کارایی سرمایه گذاری استفاده می شود و قدر مطلق باقیمانده ها ضربدر منهای یک به عنوان کارایی سرمایه گذاری استفاده می شود.

$$Invest_{it} = \beta_0 + \beta_1 Growth_{it-1} + \beta_2 Leverage_{it-1} + \beta_3 Cash_{it-1} + \beta_4 Ln(Age)_{it-1} + \beta_5 Ln(Size)_{it-1} + \epsilon_{it}$$

$Invest_{it}$: مجموع مخارج سرمایه ای عبارت است از حاصل جمع خالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات و مخارج تحقیق و توسعه و خالص دارایی های نامشهود.

$Growth_{it-1}$: نرخ رشد فروش خالص شرکت از تقسیم تفاوت فروش خالص سال مالی جاری و سال مالی قبل بر فروش سال مالی قبل به دست می آید.

$Leverage_{it-1}$ (اهرم مالی شرکت): نسبت کل بدهی ها بر کل دارایی ها

¹⁸ Richardson

$Cash_{it-1}$: نسبت وجه نقد برای پایان سال $t-1$ بدست می آید که این نسبت از تقسیم مجموع وجوه نقد و سرمایه گذاری های کوتاه مدت بر مجموع دارایی ها به دست می آید.

$Ln(Age)_{it-1}$: لگاریتم تعداد سال های پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران شرکت i در پایان سال $t-1$ می باشد.

$Ln(Size)_{it-1}$: عبارت است از لگاریتم طبیعی جمع ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت i در پایان سال $t-1$ می باشد.

متغیر مستقل: ضعف کنترل داخلی (Weak)

در صورتی که ضعف کنترل داخلی افشا شود برابر با یک و در غیر اینصورت برابر با صفر خواهد بود. بدین صورت که از اطلاعات ارائه شده در گزارش حسابرسان مستقل ضعف های کنترل های داخلی شامل گزارشگری مالی استفاده می گردد، تعداد ضعف های کنترل داخلی در گزارش حسابرسی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره تحقیق استخراج می گردد. بنابراین در این تحقیق، منظور از ضعف کنترل های داخلی، ضعف هایی است که حسابرس در گزارش خود به آن اشاره می کند و معمولاً طی سال مالی بر طرف می شود و در برخی موارد بر طرف نمی گردد.

متغیر تعدیلگر: شهرت حسابرس (Reput)

اگر صورتهای مالی شرکت توسط سازمان حسابرسی و مفید راهبر انجام شده باشد عدد یک در غیر این صورت عدد صفر تعلق می گیرد.

متغیرهای کنترلی:

استقلال هیات مدیره (IND): نسبت تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره شرکت به مجموع تعداد اعضای موظف و غیر موظف هیات مدیره شرکت.

بازده دارایی ها (ROA): که از تقسیم سود خالص قبل از کسر مالیات به ارزش دفتری دارایی ها به دست می آید. سرمایه گذاران نهادی (OWN): مطابق با تعریف بوش (۱۹۹۸)، سرمایه گذاران نهادی، سرمایه گذاران بزرگ نظیر بانک ها، شرکت های بیمه، شرکتهای سرمایه گذاری هستند که حجم بزرگی از عملیات آنها به معامله سهامشان بر میگردد. علاوه بر این مطابق با تعریف بند ۲۷ ماده یک قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، از سرمایه گذاران نهادی، هر شخص حقیقی یا حقوقی که بیش از ۵ درصد و یا بیش از ۵ میلیارد ریال از ارزش اسمی اوراق بهادار در دست انتشار را خریداری کند نیز جزو این گروه از سرمایه گذاران محسوب میشوند. با بررسی یادداشتهای همراه صورتهای مالی، درصد مالکیت این سرمایه گذاران از سهام شرکت مشخص می گردد (علی نژاد و بحرینی، ۱۳۹۲؛ کامیابی و پرهیزگار، ۱۳۹۵). در این پژوهش از مجموع درصد سهام شرکت ها و اشخاصی که درصد سهام آنها بیش از پنج درصد بوده به عنوان مالکیت نهادی استفاده شده است.

روش شناسی پژوهش

این تحقیق از لحاظ روش همبستگی و از لحاظ هدف کاربردی می باشد. از جهت نوع طرح تحقیق، تحقیق حاضر از نوع تحقیقات پس رویدادی است. در این نوع تحقیق ها، هدف بررسی روابط موجود بین متغیرها است و داده ها از محیطی که به گونه ای طبیعی وجود داشته اند و یا از وقایع گذشته که بدون دخالت مستقیم پژوهشگر رخ داده است، جمع آوری و تجزیه و تحلیل می شود. در این تحقیق برای آزمون فرضیه ها از روش رگرسیون خطی چندگانه استفاده شده است. به منظور تحلیل داده های بدست آمده از روشهای آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. بدین ترتیب که برای توصیف داده ها از جدول توزیع فراوانی و در سطح استنباطی برای آزمون فرضیه های پژوهش از آزمونهای اف لیمر، هاسمن استفاده می شود.

جامعه و نمونه آماری پژوهش

برای انتخاب جامعه آماری به کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رجوع شده است چون اطلاعات شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران توسط حسابداران رسمی، حسابرسی می شود چون دسترسی به این اطلاعات نسبت به سایر شرکتهای راحت تر است. بنابراین، جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش، کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده و دوره مورد بررسی نیز سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ می باشد و شرکتهایی که دارای ویژگیهای زیر بوده، به عنوان نمونه انتخاب شده اند:

- به دلیل افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی شرکتهای منتهی به پایان اسفند ماه باشد.
- شرکتهای مورد نظر جزو بانکها و واسطه گری مالی، لیزینگ، هلدینگ و سرمایه گذاری نباشند.
- شرکتهای نیابستی سال مالی خود را در طی دورههای مورد نظر تغییر داده باشد.
- اطلاعات مالی شرکتهای مورد بررسی به منظور استخراج دادههای مورد نیاز در دسترس باشد.
- شرکتهای مورد بررسی در بازه زمانی پژوهش از بورس خارج نشده باشد.
- در این پژوهش با اعمال محدودیتهای فوق ۱۱۸ شرکت به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند.

یافتههای پژوهش

جدول (۱)، آمار توصیفی دادههای مربوط به متغیرهای مورد استفاده در تحقیق را نشان می دهد.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد	تعداد	میانگین	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
کارایی سرمایه گذاری	Invest	۵۹۰	-۰,۱۶۱	-۰,۰۰۲	-۰,۶۳۱	۰,۰۹۷
استقلال هیئت مدیره	IND	۵۹۰	۰,۶۵۶	۱	۰,۲	۰,۱۸۱
بازده دارایی ها	ROA	۵۹۰	۰,۱۳۱	۰,۶۳	-۰,۳۹	۰,۱۴۴
سرمایه گذاران نهادی	OWN	۵۹۰	۰,۷۴	۰,۹۴۵	۰,۳۴	۰,۱۷۶

اصلی ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت دادههاست. برای مثال مقدار میانگین برای متغیر کارایی سرمایه گذاری برابر با (-۰,۱۶۱) می باشد و برای بازده دارایی ها برابر با ۰,۱۳ می باشد. به طور کلی پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. از مهم ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. مقدار این پارامتر برای استقلال هیئت مدیره برابر با ۰,۱۸۱ و برای متغیر کارایی سرمایه گذاری برابر است با ۰,۰۹۷ می باشد که نشان می دهد این دو متغیر به ترتیب دارای بیشترین و کمترین انحراف معیار هستند. کمینه و بیشینه نیز کمترین و بیشترین را در هر متغیر نشان می دهد. به عنوان مثال بزرگ ترین مقدار سرمایه گذاران نهادی برابر با ۰,۹۴۵ است. متغیر ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و شهرت حسابرس متغیر کیفی می باشند که جدول توزیع فراوانی این متغیرها در جداول ۲ و ۳ ارائه می شود

جدول ۲: توزیع فراوانی متغیر ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی

شرح	فراوانی	درصد فراوانی
شرکتهای بدون ضعف کنترل داخلی	۴۱۹	۷۱,۰۲
شرکتهای دارای ضعف کنترل داخلی	۱۷۱	۲۸,۹۸
جمع کل	۵۹۰	۱۰۰

همان‌طور که در جدول ۲، قابل مشاهده است، جمع کل شرکت - سال‌های مورد بررسی برابر با ۵۹۰ می‌باشد که از بین آن‌ها تعداد ۴۱۹ شرکت - سال یعنی ۷۱,۰۲ درصد شرکت‌ها ضعف کنترل داخلی نداشته‌اند. و ۱۷۱ شرکت - سال معادل ۲۸,۹۲ درصد شرکت‌ها ضعف کنترل داخلی داشته‌اند.

جدول ۳: توزیع فراوانی متغیر شهرت حسابرسان

شرح	فراوانی	درصد فراوانی
۰	۴۴۲	۷۴,۹۲
۱	۱۴۸	۲۵,۰۸
جمع کل	۵۹۰	۱۰۰

همان‌طور که در جدول ۲، قابل مشاهده است، جمع کل شرکت - سال‌های مورد بررسی برابر با ۵۹۰ می‌باشد که از بین آن‌ها تعداد ۵۹۰ شرکت - سال یعنی ۷۴,۹۲ درصد شرکت‌ها توسط سایر موسسات و ۱۴۸ شرکت - سال معادل ۲۵,۰۸ درصد شرکت‌ها توسط سازمانی حسابرسان و مفید راهبر حسابرسان شده‌اند. می‌باشند.

آزمون مانایی متغیرها

مطابق ادبیات اقتصادسنجی لازم است قبل از برآورد مدل، مانایی متغیرها بررسی گردد. برای بررسی وجود ریشه واحد در داده‌های پانل، می‌توان از آزمون لوین لین و چو استفاده کرد که نتایج آن به صورت جدول ۳ عرضه می‌گردد.

جدول ۴: آزمون مانایی (لوین، لین و چو) برای تمامی متغیرهای پژوهش

متغیر	نماد	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
کارایی سرمایه گذاری	Invest	-۲۳,۶۳۵	۰,۰۰۰۰	مانا است
استقلال هیئت مدیره	IND	-۳۴,۱۹۱	۰,۰۰۰۰	مانا است
بازده دارایی‌ها	ROA	-۴۷,۱۳۴	۰,۰۰۰۰	مانا است
سرمایه گذاران نهادی	OWN	-۴۳,۱۸۴	۰,۰۰۰۰	مانا است

با توجه به جدول ۴ مشاهده می‌شود که سطح معنی‌داری متغیرها در آزمون مانایی همه متغیرها کمتر از ۵ درصد بوده و بیانگر مانا بودن متغیرها است.

آزمون اف لیمر (چاو)

این آزمون برای تشخیص بین الگوهای اثرات معمولی (pool) و داده‌های تابلویی (panel) صورت می‌گیرد. نتایج حاصل از آزمون اف لیمر برای مدل پژوهش بدین شرح می‌باشد:

جدول ۵: نتایج آزمون اف لیمر (چاو)

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
فرضیه اول	۷,۶۵۳	۰,۰۰۰۰	پذیرش الگوی داده‌های تابلویی
فرضیه دوم	۶,۴۵۸	۰,۰۰۰۰	پذیرش الگوی داده‌های تابلویی

نتایج حاصل در جدول ۵ نشان می‌دهد که سطح معناداری آزمون برای مدل‌های پژوهش کمتر از ۵ درصد بوده و بیانگر پذیرش الگوی داده‌های تابلویی (پانل) می‌باشد. بنابراین آزمون هاسمن اجرا خواهد شد.

آزمون هاسمن

در صورتی که میزان معناداری آماره‌ی چاو (prob) کمتر از سطح ۰,۰۵ باشد ساختار داده‌ای panel انتخاب می‌شود. در این حالت برای تشخیص اثرات ثابت یا تصادفی باید آزمون هاسمن نیز انجام شود.

جدول ۶: نتایج آزمون هاسمن

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
فرضیه اول	۲۳,۴۸۱	۰,۰۰۰۰	اثرات ثابت عرض از مبدأ
فرضیه دوم	۲۱,۳۶۹	۰,۰۰۰۰	اثرات ثابت عرض از مبدأ

نتایج حاصل در جدول ۶ نشان می‌دهد که سطح معناداری آزمون در مدل‌های پژوهش کمتر از ۵ درصد بوده و بیانگر پذیرش اثرات ثابت می‌باشد.

آزمون ناهمسانی واریانس

اگر خطاهای رگرسیون ناهمسان باشند اما محقق بدون در نظر گرفتن این موضوع به فرایند برآورد و استنباط ادامه دهد در این حالت، انحراف معیار می‌تواند اشتباه باشد و بنابراین هرگونه استنباطی که صورت گرفته، می‌تواند گمراه‌کننده باشد بنابراین از آزمون والد تعدیل شده برای بررسی ناهمسانی واریانس جملات اخلاص استفاده شده است.

جدول ۷: نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
فرضیه اول	۶۵۸۳۴,۸۹	۰,۰۰۰۰	ناهمسانی واریانس وجود دارد
فرضیه دوم	۳۶۴۷۹,۱۳	۰,۰۰۰۰	ناهمسانی واریانس وجود دارد

نتایج حاصل در جدول ۷ نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری آزمون در مدل‌های پژوهش کمتر از ۵ درصد می‌باشد و بیانگر وجود ناهمسانی واریانس در جملات اخلاص می‌باشد که این مشکل در تخمین نهایی مدل با اجرای دستور xtglm رفع شده است.

نتیجه آزمون فرضیه اول پژوهش

فرضیه اول پژوهش بیان می‌دارد: بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری ارتباط وجود دارد.

جدول ۸: نتیجه آزمون فرضیه اول

متغیر وابسته: کارایی سرمایه‌گذاری					
$Invest_{it} = \beta_0 + \beta_1 Weak_{it} + \beta_2 IND_{it} + \beta_3 ROA_{it} + \beta_4 OWN_{it} + U_{it}$					
متغیرها	نماد	ضرایب	خطای استاندارد	آماره Z	سطح معناداری
ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی	Weak	-۰,۰۵۲	۰,۰۰۷۵	-۷,۰۰	۰,۰۰۰
استقلال هیئت مدیره	IND	۰,۱۱۸	۰,۰۳۱۱	۳,۸۰	۰,۰۰۰
بازده دارایی‌ها	ROA	۰,۰۰۷۴	۰,۰۰۵۴	۱,۳۶	۰,۱۷۴
سرمایه‌گذاران نهادی	OWN	۰,۱۰۰	۰,۰۳۲۷	۳,۰۷	۰,۰۰۲
عرض از مبدأ	C	۰,۴۶۸	۰,۰۸۷	۵,۳۸	۰,۰۰۰

ضریب تعیین	۳۶ درصد
آماره والد	۶۳,۱۶
سطح معناداری	۰,۰۰۰۰
خودهمبستگی سریالی	۰,۰۰۰۰

با توجه به جدول ۸، مشاهده می‌شود که متغیر ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی دارای ضریب منفی و سطح معناداری کمتر از پنج درصد می‌باشد بنابراین می‌توان گفت بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری ارتباط معکوس و معنادار وجود دارد و فرضیه اول پژوهش پذیرفته می‌شود. متغیرهای کنترلی سرمایه گذاران نهادی و استقلال هیئت مدیره دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و ضریب مثبت می‌باشند بنابراین تأثیر مستقیم بر متغیر وابسته دارند. متغیرهای کنترلی بازده دارایی‌ها دارای سطح معناداری بیشتر از ۵ درصد می‌باشد بنابراین تأثیر معناداری با متغیر وابسته ندارد. ضریب تعیین برابر با ۳۶ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته‌اند ۳۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. آماره والد برابر با ۶۳,۱۶ و سطح معناداری آن کمتر از ۵ درصد می‌باشد از این رو می‌توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است. مقدار سطح معناداری آزمون والد ریج برای بررسی خودهمبستگی سریالی کمتر از ۵ درصد (۰,۰۰۰۰) است که نشان می‌دهد بین خطاهای مدل همبستگی وجود داشته است که در تخمین نهایی مدل با اجرای دستور Auto Correlation رفع شده است.

نتیجه آزمون فرضیه دوم پژوهش

فرضیه دوم پژوهش بیان می‌دارد: شهرت حسابرس بر ارتباط بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه گذاری تأثیر دارد.

جدول ۹: نتیجه آزمون فرضیه دوم

متغیر وابسته: کارایی سرمایه گذاری					
$Invest_{it} = \beta_0 + \beta_1 Weak_{it} + \beta_2 Reput_{it} + \beta_3 (Weak_{it} * Reput_{it}) + \beta_4 IND_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 OWN_{it} + U_{it}$					
متغیرها	نماد	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی	Weak	-۰,۰۵۲	۰,۰۰۷۷	-۶,۷۵	۰,۰۰۰
شهرت حسابرس	Reput	۰,۰۱۹۰	۰,۰۰۹۸	۱,۹۴	۰,۰۵۳
ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی * شهرت حسابرس	Weak*Reput	۰,۰۰۵۲	۰,۰۱۳۹	۰,۳۷	۰,۷۰۸
استقلال هیئت مدیره	IND	۰,۱۱۱	۰,۰۲۸	-۳,۹۶	۰,۰۰۰
بازده دارایی‌ها	ROA	۰,۰۰۷۶	۰,۰۰۶۳	۱,۲۱	۰,۲۲۸
سرمایه گذاران نهادی	OWN	۰,۱۱۵	۰,۰۳۲	۳,۴۹	۰,۰۰۰
عرض از مبدا	C	۰,۴۵۳	۰,۰۹۸	۴,۵۹	۰,۰۰۰
ضریب تعیین		۳۹ درصد			
آماره والد		۸۱,۲۷			
سطح معناداری		۰,۰۰۰۰			
خودهمبستگی سریالی		۰,۰۰۰۰			

با توجه به جدول ۹، مشاهده می‌شود که متغیر حاصلضرب ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و شهرت حسابرسان دارای سطح معناداری بیشتر از پنج درصد می‌باشد بنابراین می‌توان گفت شهرت حسابرسان بر ارتباط بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری تاثیر ندارد و فرضیه دوم پژوهش پذیرفته نمی‌شود. متغیرهای کنترلی سرمایه‌گذاران نهادی و استقلال هیئت مدیره دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و ضریب مثبت می‌باشند بنابراین تأثیر مستقیم بر متغیر وابسته دارند. متغیرهای کنترلی بازده دارایی‌ها دارای سطح معناداری بیشتر از ۵ درصد می‌باشد بنابراین تأثیر معناداری با متغیر وابسته ندارد. ضریب تعیین برابر با ۳۹ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته‌اند ۳۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. آماره والد برابر با ۸۱,۲۷ و سطح معناداری آن کمتر از ۵ درصد می‌باشد از این رو می‌توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است. مقدار سطح معناداری آزمون والد ریج برای بررسی خودهمبستگی سریالی کمتر از ۵ درصد (۰,۰۰۰۰) است که نشان می‌دهد بین خطاهای مدل همبستگی وجود داشته است که در تخمین نهایی مدل با اجرای دستور *Auto Correlation* رفع شده است.

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این پژوهش به بررسی تاثیر شهرت حسابرسان بر ارتباط بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری پرداخته شد. جامعه آماری پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بود که تعداد ۱۱۸ شرکت و در بازه زمانی ۵ ساله بین سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ مورد تحقیق قرار گرفتند. دو فرضیه در این پژوهش مطرح گردید که پس از بررسی و آزمون‌های مربوط به فرضیه اول مشخص گردید که بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری ارتباط وجود دارد و این ارتباط معکوس و معنادار است. یعنی در شرکت‌هایی که ضعف کنترل داخلی دارند سرمایه‌گذاری‌ها کارا نخواهد بود و طبق فرضیه دوم مشخص گردید که شهرت حسابرسان بر ارتباط بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری تاثیر ندارد. یعنی شهرت حسابرسان، ارتباط معکوس بین ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری را تعدیل نمی‌کند و در شرکت‌هایی که ضعف کنترل داخلی دارند سرمایه‌گذاری‌ها همچنان کارایی لازم را نخواهد داشت.

با توجه به نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌شود پژوهش حاضر را در مراحل مختلف چرخه عمر شرکت انجام داده و با نتایج این پژوهش مقایسه کرد و نیز پژوهش حاضر در صنایع مختلف انجام شده و نتایج پژوهش مقایسه گردد. با توجه به نتایج حاصل از فرضیه پژوهش به سرمایه‌گذاران سهامداران توصیه می‌شود برای سرمایه‌گذاری و خرید سهام به گزارش حسابرسان مستقل توجه کرده و در شرکت‌هایی اقدام به سرمایه‌گذاری کنند که ضعف کنترل داخلی در گزارشگری مالی ندارند.

منابع

- ✓ خدائی وله زافرد، محمد، یحیایی، منیره، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار تهران، مجله حسابداری مدیریت، شماره ۵، صص ۱-۱۵.
- ✓ سلیمانی امیری، غلامرضا، فرشی، زهرا، (۱۳۹۱)، بررسی اثر تأمین مالی از بانکها و اهداف مالیاتی بر رابطه کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله دانش حسابداری، سال سوم، شماره ۱۱، صص ۵۷-۸۳.

